

forum for
natur og
friluftsliv
TROMS

Bardu kommune
Postboks 401
9365 Bardu

24.10.2012

Høringsuttalelse til kommuneplanens samfunnsdel for Bardu kommune

Forum for Natur og Friluftsliv (FNF) Troms er kjent med at Bardu kommune har kommuneplanens samfunnsdel ute på høring og ønsker å komme med innspill.

Bardu kommune er en villmarkskommune med unike kvaliteter hva gjelder variert og vakker natur som bidrar til verdifulle naturopplevelser for allmennheten. Naturen og friluftsmulighetene i kommunen gagnar både omdømme, bolyst, reiselivsnæring, folkehelse og livskvaliteten til folk flest. Disse kvalitetene er svært viktig å ivareta gjennom kommuneplanens samfunnsdel.

FNF Troms synes Bardu kommune har laget et godt utkast til kommuneplanens samfunnsdel 2013 – 2025. Vi synes det er positivt at kommunen har fokus på de friske omgivelser, det naturbaserte, nasjonalparken, nærturer og de gode opplevelser folk kan høste av Bardus natur. Vi synes at ”trivsel og kvalitet i friske omgivelser” er en god visjon, samt at det er positivt at dere nevner ”naturen som konkurransefortrinn” i hvilke drivkrefter som påvirker Bardu.

FNF Troms ønsker å bidra med noen kommentarer i forhold til utvalgte temaområder som gjennomgås i planen:

6.1 Videreutvikling av Setermoen tettsted

FNF Troms ser positivt på at målsetningen for ”bygdebyen” Setermoen er en videreføring med lett tilgang til natur, friluftsliv- og kulturaktiviteter. Vi tror dette er avgjørende for et levende og trivselskapende lokalsamfunn, samt at det bidrar til god folkehelse. Det er flott at Elveparken prioriteres som tursti. Vi vil også oppfordre til å ivareta og tilrettelegge for flere turstier slik at det alltid er kort vei til nærmeste tursti, uansett hvor du befinner deg på Setermoen. I budsjettmeldingen for 2013 foreslås det også at regjeringen skal satse på å utvikle mer konsentrerte tettsteder av hensyn til arealbruk og transport. FNF synes dette er positivt, men minner om at ivaretagelse av og tilrettelegging for grøntområder og nærturstier i disse områdene blir ekstra viktig å ta hensyn til. Det er positivt at det er utarbeidet en estetikkveileder og at grønnstrukturen i sentrum er satt på dagsorden. Vi ønsker å minne om at variert grønnstruktur stimulerer til varierte opplevelser, og at også ”den ville” grønnstrukturen er fordelaktig å bevare i en tettstedsammenheng. Et godt utviklet og integrert gang- og sykkelveisystem er også svært viktig å prioritere.

FNF Troms, Fylkeshuset, Pb. 6105, 9291 Tromsø
Tlf: 776 42131 E-post: troms@fnf-nett.no Internett: www.fnf-nett.no/troms

FNF Troms er et samarbeidsforum for natur- og friluftslivorganisasjoner i Troms og representerer over 15000 medlemmer. Medlemsorganisasjoner: Troms Turlag, Harstad Turlag, Norges Turmarsjforbund Troms, Naturvernforbundet i Troms, 4H Troms, KFUK-KFUM-speiderne Troms, Troms Fylkeskystlag, Troms Orienteringskrets, Norges Jeger- og Fiskerforbund Troms, Nord-Troms Krets av Norges Speiderforbund, Framtiden i våre hender Tromsø, Nord-Norsk Botanisk forening.

6.2 Bosetning og skolestruktur

For at bygder og sentrum fortsatt skal utvikle seg til gode oppvekst- og bomiljøer er det noen konkrete momenter FNF Troms mener burde få særlig fokus. Dette er en aktivt sti- og løypesatsing, utbygging av gang- og sykkelveier, grønnstruktur nær hvor folk bor og sosiale møteplasser i friluft.

Løyper og stier bør alltid tas hensyn til og planlegges for ved boligbygging. Å sikre grønne korridorer, ”100-meterskoger”, stier til ”landsbyfjell”, barnetråkk osv er essensielt for å tilrettelegge for at folk flest naturlig tar aktive valg i hverdagen. God helse skapes i skjæringspunktet mellom enkeltindividets frie valg og samfunnets innsats for å tilrettelegge slik at de sunne og helsefremmende valgene blir de enkle og naturlige. Dersom et grøntområde ligger lenger unna enn 500 meter fra boligen synker aktiviteten med nærmere 60 %. Vi vil også presisere at turstier/turløyper er den anleggstypen den norske befolkningen bruker mest. Dette er langt hyppigere brukt enn for eksempel helsestudio og idrettshaller. En sti- og løypesatsing vil bidra til å øke andelen fysisk aktive og samtidig redusere sosiale ulikheter. FNF Troms oppfordrer Målselv kommune til å utarbeide en sti- og løypeplan som skal sikre forvaltningen av eksisterende turløyper, kartlegge behovet for nye løyper og sørge for etablering av disse.

Boområder bør planlegges i nær sammenheng med gang- og sykkelveier. Dette er avgjørende både med tanke på sikkerhet, trivsel og folkehelse. Særlig viktig blir dette på strekningene tilknyttet skoler og barnehager. FNF Troms anbefaler også å bevare, eller å tilrettelegge møteplasser i friluft i både gamle og nye boligområder. Dette er et effektivt og nyttig virkemiddel for å kombinere fysisk aktivitet, naturopplevelser og sosiale nettverk.

FNF Troms vil understreke at et av de viktigste forebyggende tiltakene en kan iverksette for bedret folkehelse er å gjennomføre gode tiltak rettet mot barn og unge. Vi vil understreke viktigheten av å ivareta grøntområder i nærhet til barnehager og skoler slik at disse kan benyttes aktivt til turer, lek og friluftsliv og uteaktivitet i undervisningssammenheng. Disse områdene burde båndlegges gjennom arealdelen. Kommunens skoler og barnehager må i størst mulig grad settes i stand til å ha et høyt og kunnskapsbasert fokus på fysisk aktivitet/friluftsliv og sunt kosthold. Vi anbefaler at det tilrettelegges for mer friluftsliv og uteaktivitet i undervisningssammenheng i både skole og barnehager i Bardu. Midt-Troms friluftsråd er en naturlig samarbeidspartner på dette feltet.

6.5 Kultur og friluftsliv

FNF Troms synes Bardu kommune har gode mål og strategier innenfor kultur og friluftsliv. Vi er særlig glad for at samarbeid med frivillige lag og foreninger presiseres og at det er et ønske om å stimulere til frivillig arbeid. De frivillige utgjør en fantastisk ressurs og har mye å bidra med både for bolyst, folkehelse og trivsel. Det er også viktig at disse tas aktivt med på råd og at de inkluderes reelt i medvirkningsprosesser. Kommunene bør også kunne legge til rette for frikjøp av frivillighet på dagtid.

FNF Troms er kjent med at Bardu kommune har deltatt i et fylkeskommunalt prosjekt med å kartlegge og verdivurdere friluftsområdene. Dette synes vi er positivt og vil være en viktig del av kunnskapsgrunnlaget i videre planlegging og arealforvaltning. Resultatene kan også benyttes i kobling med reiselivet, regionale/kommunale sti- og løypeplaner og tilgjengeliggjøres for folk i kommunen slik at de blir bedre kjent med sine områder og friluftsmuligheter. Dette er informasjon som er altfor verdifull til å havne i en skuff. Vi vil også understreke at videre detaljkartlegginger er en viktig oppfølging i enkelte områder.

FNF Troms gjør også oppmerksom på at en bør være varsom med graden av hyttebygging slik at den ikke går ut over viktige natur- og friluftsområder. Bardu er en populær hyttekommune, og det

blir da særlig viktig å være oppmerksomme på sumvirkninger i forhold til både tidligere og framtidige utbygninger.

Strategier som å aktivt jobbe med forebyggende folkehelseiltak, ha oversikt over tilbud til lag og foreninger og å legge til rette for nærfriluftsliv er meget viktige. FNF Troms mener det vil være effektivt å løfte friluftsliv som en sentral del av folkehelsearbeidet. Vi skriver mer om friluftsliv og folkehelse under 6.10 (Folkehelse).

6.7 Vassdrag

Det er positivt at forvaltningsplan og tiltaksplan for Bardu- og Målselvassdraget følges opp. Det blir viktig å avsette tilstrekkelig ressurser for at dette kan gjøres på en forsvarlig måte. I følge vannforskriften skal alle vannforekomster opp på ”god” eller ”meget god” tilstand i løpet av planperioden. Det er viktig at dette prioriteres.

FNF Troms er positive til at konsesjonsvilkårene for Altevannassdraget revideres. Det er viktig at kommunen i denne prosessen er pådriver for å få til et mer miljøvennlig og energieffektivt anlegg. Det er mye energi å spare/hente ved å gjøre de riktige opprustingene av anlegget. FNF Troms mener at opprustningen av gamle anlegg burde ha førsteprioritet framfor utbyggingen av nye.

Det er positivt at Bardu ønsker å bidra aktivt til regional plan for småkraftverk i Troms. FNF Troms vil presisere at utbyggingen fram til i dag i stor grad har vært preget av planløs bit-for-bit utbygging. Vi ønsker å gjøre oppmerksom på at det hittil har vært gitt 67 konsesjoner i vannkraftsaker i Troms, og kun fem avslag. Det er også svært mange søknader om småkraftutbygging i fylket inne hos NVE per i dag (77). I Bardu er tallet fire.

Det er viktig å se på sumvirkningene av eventuelle utbygginger og sørge for at de ikke går ut over viktige natur og friluftsområder, samt å ha et bevisst forhold til i hvilken grad ny energi erstatter ikke fornybar energi, eller hovedsakelig blir et ledd i lavere strømpriser og økt forbruk. FNF Troms har tillit til at kommunen er oppmerksom på feltet, bidrar til et godt kunnskapsgrunnlag og er pådriver for at eventuelle utbygginger gjøres på en helhetlig og miljøvennlig måte som ikke går på bekostning av verdifulle områder for natur, friluftsliv, biologisk mangfold og gode opplevelser for folk flest. FNF Troms vil anbefale at det i tiden fremover hovedsakelig satses på energisparende og energieffektiviserende tiltak i Bardu.

6.8 Samferdsel

Samferdsel er et virkemiddel for å oppnå gitte samfunns mål og er særlig viktig innenfor helse og trivsel. Et av de mest effektive folkehelsegrepene innen samferdselssektoren er en økt satsing på gang- og sykkelveier. Gåing og sykling er miljøvennlig og helsefremmende transport som må fremmes aktivt i en moderne samferdselspolitikk. En friskere befolkning er den beste investeringen for fremtiden og i nasjonale forventninger heter det at *planlegging av sykkel- og gangveier vektlegges*. FNF Troms er positiv til at kommunen vil være en pådriver opp mot Statens vegvesen i framdrift av gangveier langs fylkesveier og E6.

FNF Troms vil understreke at det er særlig viktig å ha oppmerksomhet mot trygge skoleveier slik at barn og unge kan gå og sykle til skolen, samt å tilrettelegge for sykkelparkeringer. FNF Troms mener dette burde være et konkret punkt i samfunnsdelen. Arbeidet med utbygging av turveger for friluftsliv må ses i sammenheng med anlegging av gang- og sykkelveier for transport. Dersom de rette løsningene velges og utformingene gjøres med høy kvalitet, kan slike strukturer også benyttes til friluftsliv. FNF Troms deltar gjerne i et videre samarbeid. Vi ønsker også å understreke behovet for utfartsparkeringer, samt vedlikehold og brøyting av disse. En god plan for å drifte og

vedlikeholde gang- og sykkelveiene, særlig vinterstid, er nødvendig, da en ser at dette kan være utfordrende mange steder og at for eksempel mangelfull brøyting ofte resulterer i redusert aktivitet.

6.10 Folkehelse

FNF Troms synes det er gledelig at Bardu kommune fokuserer på at folkehelsebegrepet er tverrsektorielt og at det i stor grad legges vekt på forebyggende tiltak i tråd med samhandlingsreformen. Folkehelseperspektivet er et viktig overordnet mål som må gå som en rød tråd gjennom alle planer i kommunen, på tvers av sektorer. Det er mange faktorer som påvirker folkehelsen, men FNF Troms ønsker å særlig trekke fram to ting: sosial kapital (inkludering, nettverk, tillit) og fysisk aktivitet kombinert med naturopplevelser.

FNF Troms ønsker å understreke hvilken viktig rolle friluftslivet bidrar med i folkehelsesammenheng. Friluftsliv er landets største enkeltkilde til fysisk aktivitet og 90 % av Norges befolkning deltar i løpet av året. Friluftsliv er førstevalget for de som ønsker å komme i form, de inaktives foretrukne aktivitet, har lave investeringskostnader, er lavterskel og sosialt utjevne. Friluftslivet favner bredt og fanger ofte opp de som detter utenfor konkurransebasert aktivitet, samt er en aktivitet hvor nettverk dannes og styrkes. Friluftsliv har dokumentert positiv effekt på fysisk og psykisk helse, og flere forskningsrapporter viser at naturopplevelser kombinert med fysisk aktivitet er blant de viktigste faktorene for vår totale helsetilstand. FNF Troms mener dette burde ligge til grunn for å gi et aktivt løft for friluftsliv gjennom samfunnsdelen.

FNF synes det er positivt at samfunnsdelen tar opp strategier som blant annet frisklivssentral, lavterskeltilbud til de som faller utenom den organiserte idretten, integrering og tilrettelegging for barn/ungdom med funksjonsnedsettelse og for utviklingshemmede. Vi tror friluftslivet kan spille en verdifull rolle i alle disse sammenhengene. Samarbeid mellom kommunen og organisasjoner blir også viktig. Kommunene bør ta et aktivt ansvar for å aktivisere inaktive grupper, samt innføre rutiner på å koble inaktive grupper opp mot aktivitetstilbudene i de frivillige organisasjonene for en reell og aktiv samhandling. Særlig egnede arenaer for denne koblingsfunksjonen er folkehelsekoordinator, familiesenter/helsestasjon, støttekontaktordningen, frisklivssentral, frivillighetssentral, FYSAK, psykisk helsevern og fysioterapeut.

FNF Troms mener det er viktig at kommunen har minimum et friluftsområde som er tilgjengelig for alle gjennom universell utforming. Vi vil også understreke at "alle" nødvendigvis ikke må ha tilgang på alt. De aller fleste har behov for utfordringer i ulik grad og urørt natur er også en form for tilrettelegging. God, differensiert tilrettelegging må formes gjennom strategisk planlegging. Friluftslivsområdene må tilrettelegges og driftes slik at de framstår som attraktive områder til bruk for hele befolkningen. For å møte folkehelseutfordringene trengs det økte økonomiske virkemidler i hele tiltakskjeden: sikring, tilrettelegging, forvaltning og drift, informasjon og aktivitetstiltak.

Kommunen bør ha særlige strategier for fysisk aktivitet i friluft i vinterhalvåret. Inaktive grupper trenger særlig stimuli til å komme opp og ut i den kalde og mørke årstiden. Som stikkord kan nevnes: Små isflater ved skoler og boområder, strøsandtiltak for eldre, differensiert tilrettelegging for ulike brukergrupper av skiløyper/lysløyper, parkeringsplasser og brøyting.

FNF ønsker også å kommentere innunder punktet idretts- og friluftsanlegg. Det er flott at behovsvurdering skal ligge til grunn for anleggsutbygging. Vi antar at dette er for å styre ressursbruken inn mot de tiltak og virkemidler som er mest effektfulle i forhold til folkehelse og å redusere sosial ulikhet. FNF Troms vil i denne sammenheng igjen nevne at turstier/turløyper er den anleggstypen den norske befolkningen bruker mest. Dette er langt hyppigere brukt enn for eksempel helsestudio og idrettshaller. Begge deler er selvfølgelig viktig, men aktivitetsformene med størst potensial til å øke aktivitetsnivået blir i dag gitt lavest prioritet. De økonomiske virkemidlene er i dag ikke tilpasset målene om å øke andelen fysisk aktive og samtidig redusere

sosiale ulikheter. FNF Troms mener en økt satsing på friluftsliv og på sti- og løypeplan er et viktig steg i riktig retning og håper kommunen vil trekke fram dette i kommuneplanens samfunnsdel. FNF Troms oppfordrer også Bardu kommune til å prioritere slike anlegg (stier og turløyper) i sin behandling av spillemiddelsøknader.

6.11 Natur og miljø

FNF Troms er positiv til at Bardu kommune ønsker å sikre naturgrunnlaget og biologisk mangfold i vassdrag, skog, fjell og kulturlandskapet. For at dette skal kunne forvaltes på en god måte er det nødvendig med et godt kunnskapsgrunnlag. FNF Troms er derfor positiv til at det vil bli foretatt en oppdatering av kartlegging av biologisk mangfold i kommunen. Vi håper det blir prioritert tilstrekkelig med ressurser til arbeidet.

Bardu kommune forvalter store og verdifulle naturområder; vernede områder og inngrepsfri natur. Bardu er den kommunen i Troms med tredje mest villmarkspregede områder. Dette er områder som er viktig for biologisk mangfold, naturgrunnlaget i seg selv og for gode rekreasjonsopplevelser. I løpet av de siste 20 årene har Bardu tapt ca 12 km² villmarkspregede områder. Den siste registrerte femårsperioden, 2003-2008, var tapet kun på 0,5 km², noe vi synes er positivt. Ifølge Direktoratet for Naturforvaltning forsvinner det aller mest inngrepsfri natur i Nord-Norge, noe som gir oss et særlig ansvar for å ta godt vare på de gjenværende områdene. Det er også en del av den nasjonale miljøpolitikken å bevare inngrepsfri natur (Stortingsproposisjon 1 S (2009-2010)). FNF Troms håper villmarkspregede områder tas særlig hensyn til i utviklingen av Bardu kommune i tiden fremover. FNF Troms foreslår at områdene med inngrepsfri natur (især villmarkspregede områder), i likhet med de vernede områdene, vises som hensynssoner på arealplankartet.

Vi tar gjerne imot henvendelser fra kommunen i saker og områder som berører våre medlemmers interesser.

FNF Troms ønsker Bardu kommune lykke til i arbeidet med å ferdigstille kommuneplanens samfunnsdel.

For Forum for Natur og Friluftsliv Troms
Eivind Høstmark Borge
Fylkeskoordinator

Kopi:
Fylkesmannen i Troms
Troms fylkeskommune